

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček.“

Štev. 2.

V Ljubljani, 1. februvarija 1899.

Leto XXIX.

Na materinem naročju.

Gori na máternem bivaš naročji,
Čuješ ljubeče utripe srcá;
K njej se privijaš v ljubezni otročji,
Ona se v máterni tebi smehljá.

Dvojna ljubezen ljubko se združuje,
Staplja kot plamena v jeden se žar,
Z radostjo tajno oba napolnjuje:
Nam je umeti ni moči nikdár.

Dete, svetá ti je beda zastrta,
Zemlja cvetoča vabljivo blesti;
Rajska se zdijo ti vrata odprta,
Kadar zreš materi v jasne oči.

Prišla pa leta ti bodo trpeča,
Sam boš prenašal bolest in gorjé;
In zatonila bo sreča blesteča,
Več ne bo materi bilo srcé.

Zdaj pa ti sreča ljubezni še sije,
Mati ti čuva še zemeljski raj,
Materno srce v ljubezni ti bije:
Radostne sánjice snivaj še zdaj!

Angelar Zdénčan.

Pri Korenikovih.

(Povest iz sredine tega stoletja. — Spisal *Pivčan.*)

II.

Kakor se širi kolobar, ako skališ mirno stoječo mlako, da ti kar miglja pred očmi vse polno valov in valčkov, tako se je v kratkem raznesla novica o železnici po vsej Pivki. Ljudje so ugibali to in ono, povpraševali in hodili okoli župana, a vkljub temu ni vedel nihče, pri čem je.

Kake tri tedne po Tončkovem odhodu v mesto prideta v Šempeter dva gosposki oblečena človeka in ž njima zemljemerec iz trga. Za njimi je stopal mož, ki se ni orzl ne na levo, ne na desno in je nosil na rami trinogato rogovilo, ki ni bila ničemur podobna.

Pri županu se oglasijo, in ta mora takoj ž njimi. Čez grm in strn jo, udarijo naravnost na šempeterski pašnik. Sluga postavi rogovilo na noge nekaj časa jo gospôda popravljajo in prestavljajo, nato pa gledajo skozi neko cev drug za drugim sedaj proti Postojni, sedaj na jug tja v Brkine. Domači zemljemerec vedno dopoveduje in kaže po okolici, onadva zapisujeta vse.

Tu opravijo kmalu in korakajo nato za županom proti Selcu. Na griču pred cerkvico se ustavijo in ponové isti poskus. Od tu prehodijo ves levi in desni breg Pivke tja do Rakitnika. Na vrtu prvega posestnika v tej vasi zopet merijo in zapisujejo, nato pa odslové župana in odidejo s trškim inženirjem v Postojno.

Župan je vso pot domov godrnjal in klel železnico, „ženirje“ in vse „škrice“, ki so se morali kaj takega izmisliti, da nima človek miru pred njimi.

Minilo je za tem par tednov. Zemljemerec se ni od onega dne prikazal nobeden več. Ljudje so bili že tega mnenja, da se je gospôda skesala in prišla do spoznanja, da na Pivki ni treba železnice.

„Kaj ne, da iz vsega tega ne bo nič?“ ustavi Smodin župana, ko je prišel neko nedeljo popoludne po opravlku v Selce. „Kaj so pa rekli gospodje? Ti, vem, da si jih razumel.“

„Toliko se spominjam, da jim ni bilo nikjer povšeči.“

„Jaz sem vedno dejal, da jim bodo naši griči delali siv las. Seveda, gospôda misli, da je povsod taka ravnina kakor ob mestih in tam po Ogerskem, kjer so si izmislili tega vruga.“

V tem se jima pridružita Mežan in Korenika, ki sta čula poslednje besede.

„Nič, nič! Proč z vsemi ugovori“, začne Mežan. „Železnico dobimo. To je tako gotovo, kakor jaz stojim tukaj. Od Ljubljane semkaj je za grajenje že vse pripravljeno.“

„Saj pravim, mislijo, da je povsod tak svet kakor tam“, zavrne ga Smodin.

„O, tudi to vedó, kako je pri nas. Zato jo bodo tudi izpeljali uprav skozi našo dolino. V Postojni bo pa postaja, to je, tam bodo stopali na voz in se vozili proti Trstu ali pa na sever. Kaj ne, Semec, midva bova takoj pri prvih.“

„Kosmata kapa, kje neki izveste vse to?“

„Novice‘ pišejo take stvari ‚Novice‘. Pri gospodu župniku sem jih dobil. Slučajno jih imam pri sebi. Poslušajta:

„C. kr. višje vodstvo železnocestnih stavb je za zidanje poslopij na postaji v Postojni razpisalo oklic, da naj se do 22. tega meseca po pismenih ponudbah oglašé, ki želé te zidanja prevzeti; stroški vsega dela so prevdarjeni na 99.871 gld. 57 kr.; kdor se bo ponudil predpisane dela za najmanjši denar prevzeti, tistemu se bodo izročile. Ponudba po pismu ima zadnji čas do 22. tega meseca opoldne na Dunaju biti pri omenjenem vodstvu.

C. kr. osrednje vodstvo za železnice.“

Mežan bi bil še nekaj rad povedal iz ‚Novic‘, da ni prišel po župana občinski sluga.

Koncem meseca oktobra se zopet oglašé ‚gospôda‘ z ‚rogovilo‘ pri županu. A danes je še nekdo drugi ž njimi, ki je izmej vseh še najbolj gosposki oblečen. To je vodja stavbinskih del na železni cesti — g. Liborio. Nekaj časa gledajo okoli, nato privleče g. Liborio svoj debeli zapisnik iz notranjih prostorov suknje-dopetače in zamrma trškemu inženirju nekaj o Selcu. In res jih mora peljati župan proti tej vasi.

Prišedši tjekaj obstanejo najpreje na robu griča na južni strani vasi, nato se spravijo na holmec, ki brani vasico navalom mrzle burje. Na obeh brdih merijo in ugibljejo, kako bi bilo bolje. Slednjič se vendar sporazumejo toliko, da zataknejo na obeh krajih neke kole. A še niso pri koncu. Sluga, ki se je že naveličal vedno prestavljati rogovilo, priveže na ukaz jednega izmej zemljemercev na jeden kol vrstico in klopčič v roki odvijaje hiti ž njo skozi vas in jo priveže na oni strani za drugi kol.

Vaščanje kar zijajo, kaj bo neki iz tega. Vedno večja množica se nabira okrog teh učenjakov — sedaj bi rekli: veščakov —, a kaj, ko jih nikdo ne razume, kaj imajo pred seboj. Kar od strani gledajo ter blagrujejo Cestnika, ki stoji koj tik rogovile in se pomenkuje z ‚ženirji‘.

Cestnik je bil jedini v vasi, ki je za silo klatil nemščino in nekoliko tudi laščino. Služil je cesarju celih dvanajst let, bil pod Radeckijem na Laškem in, ker je vedno opravljal službo ‚usmiljenega brata‘, da je pobiral ranjence na voz, prišel je srečno iz vojske domov. Kar se je naučil pri vojaki, je bilo — kakor se je večkrat rad pobahal — največ vredno, da je postal ‚galant‘, kar bi se reklo po naše, da zna občevati z ljudmi, in da se je naučil ‚špraho‘, bodisi ‚tajč po hrusten‘, bodisi laški ‚parlá‘. Žalibog, da je te svoje zmožnosti le preveč uporabljal in vedno raji okoli hodil nego doma skrbel za kmetijo in svoje paglavce, ki so se potepali po vsej vasi. Povsodi je bil zraven, kjer je bilo treba kaj pomešetiti ali prenesti kako pošto. V to je bil tudi ustvarjen kakor nalašč, kajti ljudje so trdili, da mu je že tekel jeziček tako, da bi ga ne ugnalo vsako prepirljivo babišče.

Dolgo časa ugibljejo naši zemljemerci to in ono. Vodja železnih cest se razvname v živahnem pogovoru s Cestnikom, kažoč vedno tja v sredo vasi. Konec vsega pogovora je bil, da je g. Liborio Cestniku toplo stisnil roko in nekamo zadovoljno mignil svojim sodrugom za odhod. Cestnik je še

spremil g. vodjo do glavne ceste, odkoder mu je pokazal pot proti Postojni. Drugi so odšli z županom v Šempeter.

Vračajoč se domov ustavi se Cestnik pred Korenikovo hišo, vstopi se pred gospodarja, ki je iz Slavine prišedšemu Mežanu na dolgo in široko pripovedoval o 'ženirjih', in ga ogovori, kar popreje ni storil morda pol leta ne, ker je bil Cestnik previsok, da bi privoščil besedo ubogemu poldružniku.

„Korenika, čemu si ti letos postavljaj novo hišo!“

Te besede je spremljal škodoželjen smeh, in Korenika ga začudeno gleda.

„Korenika, raje bi pustil podrtino, kakoršno je naredila burja!“

Zopet zaničljiv nasmeh.

To je bilo Mežanu le preveč, da odgovori mesto Korenike.

„Ce ne veste družega, prijatelj, nego zaničevati poštene ljudi, tedaj storite še par korakov do svojega doma. Nihče vas ni klical semkaj.“

„No, le počasi, oče Mežanov, le počasi. Saj vem, da sta s Koreniko tako zvezana, kakor bi bila rodna brata in vrhu tega še dvojčiča. A jaz ne morem kaj, Korenika je neumno storil, da se je lotil letos zidanja svoje bajte, in je. No, da ne bosta menila, da se norčujem, vama raje povem, kaj je sklenila danes komisija, ko smo merili svet na onih brdih. Veš, Korenika, — saj menda si bil zraven; zdi se mi, da sem te videl, kako si zijal od daleč — takrat, ko je tisti sluga tekel z vrstico skozi vas in jo napel na drugi kol, stala je tvoja hiša uprav pod motvozom. Gospodom se je to zdelo nekamo sitno, ukazali so torej prestaviti višje in nižje. A vselej so godrnjali, ker se to ni vjemalo z njih računi. Postavili so torej kole na prvotno mesto, in železniški vodja g. Liborio, je mignil z rameni in dejal: ‚Niks z' moch'n, das Hütt' nidersturzen'. He, he, veš kaj to pomeni?“

Mežan se kar za glavo prime, kajti on, nekdanji cesarski služabnik, je tudi že toliko znal kot bahač Cestnik. Korenika pa gleda resno in osuplo, nekaj hudega sluteč.

„No, tvoja hiša bo šla rakom zvižgat, kosom pet“, zakrohoče se Cestnik. „Podrli jo bodo in zasuli. Železnica bo drdrala tukaj čez, in ne sledu ne bo potlej niti po tvoji bajti, niti po tvojem vrtu.“

Korenika je nemo zrl pred-se, kar izpregovoriti ni mogel. Šele za nekaj časa je izustil:

„Ce pa res ne morejo peljati tistega vraga drugodi nego čez krvave žulje mojih rok, tedaj pa tudi ni na svetu nobene pravice več. Bog, ti mi grehe odpusti! Kaj ste vsi skupaj znoreli, ka-li? Ali se hočete šaliti in igrati z menoj in mojo družino zato, ker nas tare uboštvo?“

Ker je govoril Korenika precej glasno, zbere se kmalu nekaj sosedov na dvorišču. No, še bolj pridne so bile seveda njih ženice, ki so se pa le bolj od kraja držale, vendar v toliki razdalji od Cestnika, da jim ni ušla ne jedna beseda.

Cestnik uvidi takoj svoj neljubi položaj, da ga večina gleda po strani, zato se jim hoče odtegniti. Vendar si ne more kaj, da ne bi še zadnje trupene osti nameril v Koreniko.

„Veš kaj, jaz povem, kar sem slišal. Name se ne huduj. Nikar pa ne misli, da nima gospôda pravice kaj jednakega storiti. Meniš li, če imaš sina v mestu, da si že toliko visok, da bi se te ne smela gosposka niti dotakniti. Doma bi ga bil obdržal doma, da bi ti pomagal podirati hišo. Ha, ha!“

Pri teh besedah se Cestnik zasukne, in ne meneč se za okoli stoječe, odide na svoj dom.

Nejevoljno gledajo vsi za njim, in Mežan, kateremu je ta kratki čas bivanja v Selcu presedal že Cestnik popolnoma, reče proti vaščanom:

„Saj ne vé, kaj govori. Gola prevzetnost in zavist ga je in nič drugega. Meni se smili, in zakaj? Ker ne uvidi, kak revež je. In da gre zabavljat zoper Tončka v mestu, ki je v čast in ponos celi vasi. Možje, ali res morete kaj takega poslušati? Jaz vam pravim: Če vam je še kaj za ponos mar, tedaj stopite tej izjedi na noge. Izjedi, pravim, vse naše vasi, saj drugega imena tako ne zasluži —.“

Še bi ne bilo konca tej propovedi, da ni prišel iz hiše Korenika malo na praznje oblečen s svojo navadno gorjačo v roki.

„No, kam pa, kam?“ obrne se govornik proti prišlecu. „Menda vendar ne misliš radi tega vse popustiti in iti —?“

„V Šempeter grem k županu. Hočem vedeti, kaj on pravi“, odvrne Korenika in se rine skozi množico.

„Saj res. Meni je bilo že popreje to na misli. Župan bo gotovo vedel, kako je ta reč; saj je bil, kakor si pravil, vedno zraven.“

Poslednjih besedij Korenika ni slišal, kajti brzih korakov jo je rezal iz vasi in zavil na veliko cesto proti Šempetru.

„Kaj menite? Je li res kaj na tem, kar je blebetal Cestnik tukaj, ali se gospôda samo šali?“ dé Smodin, ki je čul in videl vse, kar se je dogodilo pred kratkim na dvorišču.

„Veste kaj, jaz rečem, da je mogoče kaj takega“, povzame zopet Mežan besedo, „kajti grajenje železnice — to ni mala reč!“

„Pa bi vendar naredili kak ovinek! Ali morajo kar čez hišo ž njo?“ jezi se Semec, in vsi mu pritrdé.

Mežan se nasmehne:

„Lahko govorite tako, ker še niste videli te naprave. Ti Semec, ki kaj rad vozariš v Trst, kaj ne, kako nerad se ogneš po zimi s polnim vozom sena kakemu zametu? A pomisli, da vleče ta železnica po deset, petnajst in dvajset voz najedenkrat. Zato tudi skušajo pri grajenju ogibati se kolikor mogoče ovinkov. Najraje imajo, da se postavi ta pot v ravni črti, kakor stoji tu v ‚Novicah‘, katere nesem od gospoda, da so jo naredili tostran Ljubljane. Dve uri v daljavo ni skrivljena niti za las.“

„A-a!“

„Da, to sem bral, ko sem pokukal nekoliko po poti noter. Drugikrat vam povem kaj več iz njih, a sedaj moram domov, da pogledam, kaj je še zanimivega v njih. E, veste, vedno bom hvaležen rajni materi, da so me svoje dni s palico v roki gonili k g. ‚učitelju‘, ki me je vsak dan zlasal vsaj trikrat. Sedaj vendar-le vem, kaj pomenja črno na belem.“

To rekši, se poslovil Mežan od družbe in odide domov s snopičem Novič pod pazduho.

Ostali se tudi kmalu razidejo, nekateri blagrujoč Mežana radi njegove znanosti, drugi pomilujoč Koreniko in njegovo družino, tretji priporočujoč železnico tisoč vragom in hudujoč se na svet, ki se je gotovo postavil na glavo, da počenja take neumnosti.

Pozno zvečer se je vrnil Korenika od županstva. Na ognjišču so sedeli gospodinja, Polde, Anka in svak Semec in se živahno pogovarjali o Tončku, ki sedaj gotovo še ne vé ničesar o teh zmešnjavah, kako prijetno bo, ko pride v kratkem za božične praznike domov itd.; kar vstopi v vežo gospodar. Še se mu je brala na licu skrb, vendar ona žalost in obupnost, s katero je odšel od doma, izginila je s potez njegovega zgubančenega čela, in mirno, udano je voščil družini po svoji navadi „dober večer“.

„Bog ga daj, da bi bil kaj boljši in veselejši nego popoldan. No, kaj bo s hišo?“

„Pasti bo morala, žal, da ne bo ostal kamen na kamenu.“

Nato je bolesten vzdih in kratek molk.

„No, tako hudo vendar-le ne bo, kakor sem mislil sprva. Spomladi, ko začnejo delati to cesto, bomo morali iz hiše. Stanovanje dobimo plačano od komisije in ostanemo tam toliko časa, dokler si ne postavimo nove hiše, za katero nam tudi odštejejo potrebne stroške. Tako mi je pravil župan in pristavil, da je bolje udati se, nego z gospôdo priti navzkriž.“

Nekako malomarno prikimajo ostali in se pogovarjajo in ugibljejo o tej stvari pozno v noč — — — (Dalje prihodnjíč.)

Zaznamovani dnevi.

(Spisal *F. Štrukelj*.)

II. Sejem.

Gožek, Francka, Tonček, Jákec, Metka, Ančka in Mihec — vsi, vseh sedem je bilo Zadetovčevih. Vsi so bili zdravi, čvrsti in srečni, saj so bili stariši dokaj premožni, in kruha z miznice ni zmanjkalo nikoli, denarja je pa tudi bilo za vse potrebe dovolj. Kaj bi se kdo za tisto zmenil ako je Mihec, ki je bil šele šest tednov pri hiši, včasih malo pojokal? Tako navado ima pač vsakdo prvi čas svojega življenja. Seveda, Jožku, ki je čakal samo še nedelje, da bi stopil v svoje štirinajsto leto, zdelo se je otročje. Njegovi mlajši bratje in sestre pa niso tako malo cenili joka, ampak veliko so mu zaupali, zlasti kadar kake stvari drugače niso mogli izprostiti.

Tako sta tudi pred sejmom sv. Pavla Francka in Tonček poskusila z glasnim jokom doseči, da bi šla z očetom na sejem v Dolino.

„Kaj bom z vsemi tremi? Kateri se mi bo v gnječi še izgubil, samo Jožek pojde, vidva bosta doma!“ dejali so Zadetovčev oče odločno.

Francka in Tonček sta še huje zajokala.

„Kadar bosta večja, pa pojdeta. Le tiho sedaj! Jaz že vem, kaj je prav. Dve uri je hoda v Dolino, dve uri zopet nazaj, pa tako blato — ne pomaga nič!“ bil je očetov odgovor na ponavljani jok.

„Saj res, Francka in Tonček“, pogovarjali so ju še mati, „nič ne marajta; videla bosta, da se bode Jožek tudi kesal, no, pa jeden mora poganjati. Oče vama bodo že kaj lepega prinesli, kaj ne?“

„Prazen se ne bom vrnil, saj se nikoli.“

Toda ne očetova obljuba, ne materino pogovarjanje ni moglo utolažiti jokavcev. Nista sicer več glasno razodevala svoje žalosti, a na tihem sta vendar-le ihtela.

Jožek pa je bil ves srečen. Dobro se je oblekel in se že veselil, kaj bo videl lepega in okusil dobrega v Dolini. Ob sedmih zjutraj sta pognala z očetom par rejenih voličkov od doma. Tonček in Francka pa sta gledala skozi okno in vnovič zagnala obupen jok.

„E, kaj bosta jokala?“ zasmilila sta se dobri materi. „Vesta, kaj? K stricu pojdeta, pa vama bodo kaj povedali; še vedela ne bosta, kdaj vama bo dan minil.“

„Pri stricu sva lahko vsak dan“, kisal se je Tonček še vedno. Francka pa se je umirila, in polagoma tudi Tonček.

„Mama, dajte mi rjave hlače“, jel je priganjati, zakaj sedaj se mu je pa tako mudilo k stricu, kakor poprej na sejem.

„Ni take sile, stric so komaj vstali“, morali so ga mati zopet miriti.

„O so, so“, hotel je Tonček bolj vedeti.

„Najpoprej se čedno umij, kaj ne veš, da stric umazancev nimajo radi? Francka, ti se pa lepo počesaj, potlej šele pojdeta.“

Dobre volje sta začela spolnovati materin ukaz. Pa še ni bilo mirú. Sedaj so se pa jeli oglašati drug za drugim manjši: „Jaz pojdem tudi k stricu, jaz tudi k icu.“ No, te so mati priklenili na dom s kašo.

Zadetovčev stric so bili poprejšnje čase učitelj; toda prišla je starost, oči so jim opešale, tudi posluh jim je precej odrekel, človek s takimi lastnostmi pa v šoli težko kaj opravi, saj tam je treba vse natančno videti in slišati. Zato so stric popustili svojo službo ter na stare dni počivali v domačem kraju. Konec vasi so imeli svoje stanovanje, in semkaj sta hitela Zadetovčeva Francka in Tonček, vsa omita in počesana in praznično oblečena.

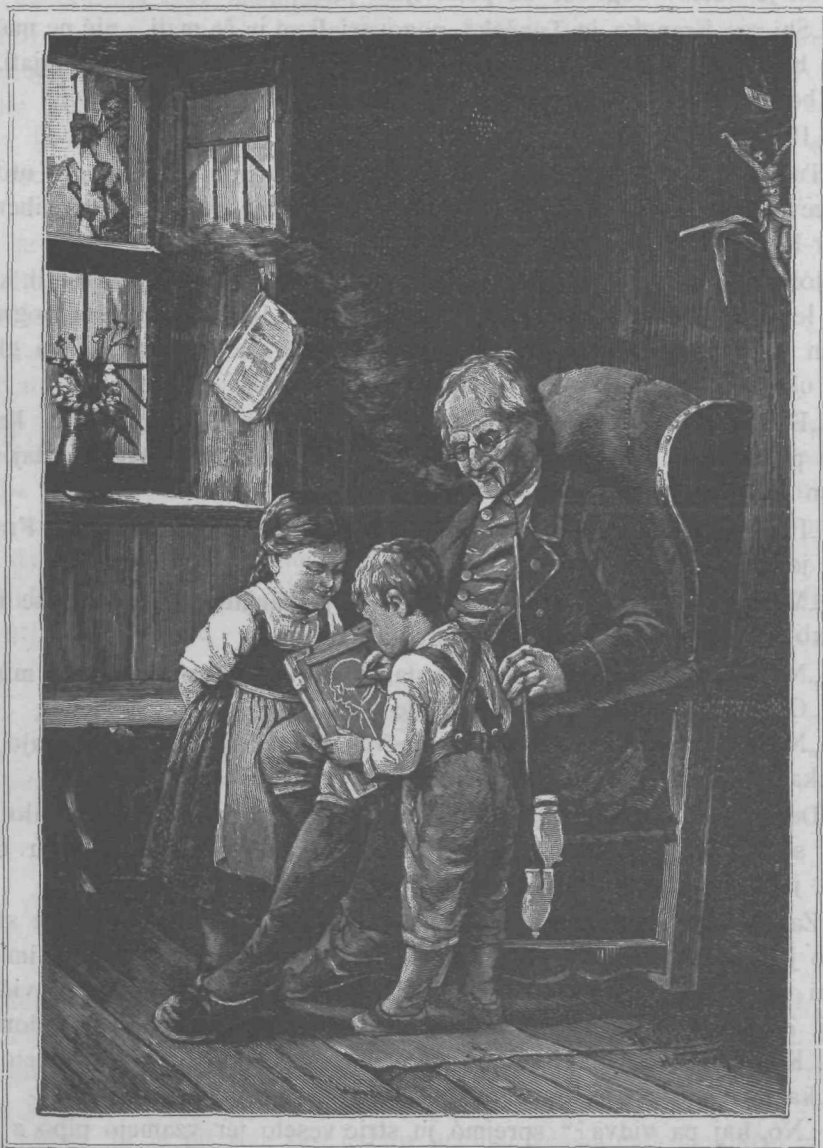
„No, kaj pa vidva?“ sprejmó ju stric veselo ter vzamejo pipo z dolgo cevko iz ust. „Kaj bosta povedala?“

„V vas sva prišla“, odgovori malo boječe Francka.

„Na sejem nisva smela“, dopoveduje Tonček.

„Že prav, že prav, da sta prišla — ej, za sejem sta še premajhna.“ Kmalu jim je pogovor živo tekkel. Vsak na jedno stran stričevega naslonjača sta stopila in poslušala in popraševala vsakovrstne stvari.

Toda stric so vedeli, da je pogovor sicer lepa reč, toda otrokom je lešnik ali oreh še bolj všeč. Zato so jima dali nekaj tega drobiža. Kar na tla sta sedla in jela tolči. Doma bi ne bilo kazalo kaj takega storiti, škoda bi bilo obleke, toda pri stricu so bila tla čedna, nič manj lepa, kakor pri Zadetovcu klopi. No, lešnike in orehe sta kmalu pospravila, kaj pa sedaj?

Stric so bili poprej učitelj, in še sedaj jih je veselila šola. Znano jim je bilo, da Tonček v šoli [zlasti v risanju dobro napreduje, zato vzamejo s police svojo krasno okovano tablico in začela sta s Tončkom risati. Pa prav nekaj posebnega! Strica samega! To se je Francka čudila in verno gledala svojega bratca! Počasi — seveda semtertam je bilo treba kaj zbrisati —

nastajala je na tablici stričeva podoba: glava, celo pipa v ustih, očala tudi, skratka: pravi stric. To je bilo veselja! Kar nista odnehala, dokler jima niso stric dovolili, da smeta nesti sliko domov pokazat.

„Pa da mi tablice ne ubijeta!“ naročali so stric.

„O ne, o ne, stric!“ obetala sta že zunaj.

Doma je bila kajpak slika vsem všeč, samo dolgo je niso gledali. Metka je potegnila z mokro roko po tablici, ná, pa je izginil stricev nos in kos ust.

„O ti!“ pokregal jo je Tonček in pozneje delal nov nos, pa se mu ni hotel posrečiti. Na sejem pa ni mislil nič več ne on ne Francka.

Dan se je nagibal h koncu, saj po zimi je brž noč. Zadetovčevka je že nekajkrat pogledala skozi okno, pa mož in sin se le še nista vrnila. Tedaj pa nastane po vasi vrišč in vpitje in tekanje!

„Za pet ran božjih, ali res?“ sklepala je jedna ženska roke nad glavo.

„O Bog se usmili!“ zgražala se je druga.

„Pa pri belem dnevu!“

„In toliko ljudij v bližini!“

„Bog nas varuj!“

„Uboga ona s toliko otroci.“

„Živel je menda še nekaj časa?“

„Ali so katerega vjeli?“

„To pa rečem, če ti ne bodo viseli, ni nobene pravice več na svetu!“

Vse je bilo po koncu. In ni čuda, če je bilo!

Zadetovec je voličke v Dolini dobro prodal in se vračal v družbi sejmarjev iz svojega kraja domov, Jožek seveda z njim. Pot je dolga do doma, zato so se za potrebo pokrepčali, pa zoper zmernost se ni pregrešil nobeden. Glasno se pogovarjaje pridejo do ovinka, kjer je na obeh straneh ceste gosta hosta. Tu pa stopijo prednje, kakor bi bili prirastli iz zemlje, trije cigani, vsi dobro oboroženi. Na kratko se sporekó, sejmarji zbežé, na Zadetovca pa, ki ni bil tak plašljivec, planejo lopovi in ga pobijejo na tla. Krik privabi seveda še druge sejmarje, ki jih je bila polna cesta, pa cigani šinejo brž v goščo.

Vse to se je zgodilo v trenutku. Jožek še daleč zbežal ni, ampak le nekaj korakov strani je moral gledati, kako mu moré očeta. Kakor šiba na vodi se je tresel, še jokati ni mogel.

Kaj je pomagalo, ko so brž nato pridrli ljudje in se jeli truditi, da bi Zadetovca rešili? Ran mu ni bilo moči odvzeti. In strašne rane je imel ubogi mož! Na temenu zijala mu je jedna, jedna pa na vratu. Oj, kako mu je iz te vrele kri! Žila je bila prerezana.

„Umrli bo, umrli bo, brž po gospoda!“ svetuje jeden.

„Vsaj v kako hišo ga prenesimo, da ne bo tu na cesti ležal“, vpije oni.

„Ti pojdi, ti Miha, ki nimaš živine“, sili zopet ta.

Zmešnjava je bila velika. Jožek je imel vendar toliko pameti, da je očetu denar vzel in ga sam spravil. Kmalu so prišli še orožniki in dobili nekoga, da je šel hitro z vozom po duhovnika, na drug voz pa so naložili Zadetovca, ki je težko hropel, sicer pa ležal kakor mrtev, in ga peljali v najbližnjo hišo.

To se je zgodilo dobro uro od Zadetovčevega doma. Pa lahko rečem, da so bili Jožek in nekateri drugi z njim, ki niso gonili živine, v pol ure le-tam. In s strašno novico so razburili vso vas.

Kaj pa se je godilo v Zadetovčevi hiši, ne popiše nobeno pero. Gospodinja in sedem otročičev je plakalo, da bi se kamen omečil! Mati in večji otroci so vedeli, kaj jih je zadelo, a mlajši so jokali z drugimi vred.

„Oh, da bi ga vsaj še jedenkrat videla, da bi ga vsaj otročiči še živega videli!“ zdihovala je Zadetovčevka. „Lepo vas prosim, prepeljite ga domov“, prosila je sosede, ki so se bili nabrali v hiši.

Na noč ni šel nobeden rad od doma, ta dan pa še posebno ne, ker so vedeli, da se po gozdu skrivajo oni predrzni lopovi. Toda nazadnje se le opogumijo, več se jih zbere, vzamejo s seboj puške in gredó.

Pa ga niso pripeljali. Zadetovec je umrl še tisti večer. Komaj da je bil dobro dejan v sveto olje, pa je izdihnil. Orožniki so odredili, da ga ne smejo nikamor premakniti do sodnijskega ogleda. Zato so se vrnilo Zadetovčevi sosedje prazni, žalostni.

Sami žalostni so pa vendar -le tolažili vdovo. „Le v Boga zaupaj, saj ne zapusti nikogar, tudi tebe ne bode. Mož pa je umrl kakor kristijan. Ni mogel sicer govoriti, pa dobro vemo, da se je zavedal do zadnjega. Ko so mu dolinski kapelan podali križ, naj ga poljubi in izgovori ime Jezus, storil je oboje.“

Res je bila to uteha, toda očeta-gospodarja ne bo več, nikdar več. Tisto noč in pozneje pri pogrebu so potočili Zadetovčevi skoro vse solze, pa sam Bog vé, kdaj bodo zopet veseli. Gotovo pa je, da tega dneva ne bodo nikoli pozabili. Ta sejem v dolini bodo pomnili do groba.

Pri pogrebu sirote.

Zvonček iz line
Tožno pozvanja,
; Nekomu smrtno
Pesem oznanja!

V vasici tihi
V hišici beli
Deklico mlado
V krsto so deli.

Zvonček prepeva . . .
Tožno glasi se,
Sprevod pomiče —
Tam od vasi se.

Nihče ne joče,
Nihče ne tóži,
Žal ni nikomur
Po mladi roži . . .

Saj je na veke
Nebo združilo
Dekle siroto
Z materjo milo.

Posavska.

Prvi snežec.

Ko si željno v hrib upiral,
Kdaj se prikaže prvi sneg,
; Kako, kako težko si čakal,
Da ti obeli solnčni breg.

Trgaje zadnji cvet jeseni,
Vesele pesmice si pel,
Kaj slutil si, da prvi snežec
Gomilo tvojo bo odel.

Ljudmila Modičeva.

Stric.

(Spisal *Ciril Vesel.*)

Nekaj me je gnalo na prosto.

Puhteči zrak v sobi me je hotel zadušiti, čutil sem že nekaj dnij, da me v prsih peče in bode, a zunanji mrzli zrak mi je tako dobro dejal.

Zdelo se mi je, ko sem stopil pod milo nebo, kakor bi stopil iz zaduhle podzemeljske kleti, in mrzli zimski veter, kateri mi je pihljaj v žareča lica, hladil me je tako prijetno.

Napotil sem se po mestnem drevoredu. Drevje je bilo ogrnjeno s srebrnobelim, svetlikastim ivjem. Sive, mrazu se tresoče vrane so letale mej vejami sem ter tja ter otresale z njih tu in tam nekoliko sneženega prahu, kateri je potem pogrnil rujava peščena tla z belo odejo.

Po malih hišicah poleg ceste, kjer je bil napravljen živež za ptice, katere dobé po zimi tako malo živeža, se je vse trlo vrabcev, senic in ščinkovcev, kateri so se kričé trgali za bučne peške in krušne drobtinice.

Večkrat sem se ustavil na takem kraju in opazoval, kako so revice hitele pobirati razno semenje, in včasih sem tudi jaz prinesel konopelj in prosa od svojega kanarčka, kateremu pa ni bilo treba prezebat v gorko zakurjeni sobi.

Prišedši do konca drevoreda opazim ne daleč od zadnje hišice malo dekletce, ki se je treslo mrazu. Naslonjeno na mogočen kostanj, je gledalo, kako so tičice pobirale živež, a po licih, od mrazu višnjevokasto modrih, je zdrknila tu in tam svitla solzica. Oblečena je bila revno, obleka ji je bila zelo ponošena, le okrog vratu je imela nekoliko čednejšo ruto.

Trenje peska pod mojimi nogami jo vzbudi iz zamišljenja, ozre se, in zdelo se mi je, da se me je ustrašila.

Hotel sem iti mimo nje.

Obrne se proti meni:

„Gospod!“

„No, kaj bi pa rada, deklica?“ vprašam jo nekoliko presenečen.

„Ah, gospod, vi ste tako dobri, videla sem vas, da ste prinesli tam doli ptičicam živeža, a jaz sem — — —“

Obmolnila je in zopet sta kanili dve solzici raz rudeča lica.

„In ti?“ vprašam jo smehljaje, da bi ji dal več poguma, „ali si morebiti tudi ti lačna?“

„Da, gospod, pa kako, toda prositi si ne upam, jaz se bojim . . .“

„Nič se ne boj, moje dete, prositi se sme vedno. Kar pojdi z menoj, bodeva že kje kaj dobila. A mej tem mi povej, kako si sem zašla, zakaj nisi raje doma pri stariših.“

„Prosim vas, oprostite mi, toda jaz ne smem povedati ničesar . . .“

„Tako, kaj pa če ti jaz le pod tem pogojem preskrbim jedi in pijače, da mi vse poveš?“

Zaihtela je in ostala par korakov za menoj.

„Zakaj si postala? Zakaj jokaš?“

„Jaz moram molčati in zato ne bodem dobila ničesar.“

„Le mirna bodi ter idiva dalje.“

In šla sva. Nezaupno me je včasih pogledala, kakor bi dvomila, ji bodem li res kaj dal ali ne. Dospela sva do mojega stanovanja.

„Kar tu gori pojdi, in nič se ne boj“, pokažem ji po malih stopnjicah.

Toda tu je bil že zopet križ, verjeti mi ni hotela, da jo mislim res s seboj peljati v hišo, katera se ji je zdela pregosposka in preimenitna, dokler je nisem prijel za mrzlo ročico in jo odvedel v svojo sobo.

„Kar tu k peči sedi in se pogrej.“

„Marijana!“

Drsojče stopinje se začujejo po hodniku in v sobo stopi moja postrežnica.

„Česa želite, gospod? Aj! Aj! Kaj pa ta deklica, za božjo voljo, gospod; že zopet beračija! Vse boste napravili . . .“

„Le tiho, Marijana, pa brž napravite kaj jedila, jednega lačnega, ali prav za prav jedno lačno sem privedel k hiši, in tedaj veste, da se ne sme predolgo obotavljati.“

„Pa vendar kar tako . . . hm . . . hm, v sobo jo peljete, saj bi bila lahko ostala pri meni v kuhinji. Kaj je treba prosjakom take imenitnosti?“

„Le brž, le brž, Marijana; saj veste, da pri meni ne opravite ničesar s praznimi govori.“

Odšla je. V kratkem se je kadila na mizi skledica gorkega mleka in kruha tudi ni manjkalo.

„No, kako se ti tukaj dopada?“ vprašam deklico, ko je Marijana odšla, „ali ti je žal, da si šla z menoj?“

„Hvaležna vam bodem, dokler bodem živa, umrla bi bila gladu, da ni bilo vas. A sedaj ne vem, kako se vam hočem zahvaliti. Jaz ne znam . . .“

„Le pusti to, povej mi raje, kaj bode sedaj, kam se bodeš obrnila?“

„Oh gospod, če bi mi vi . . .!“

„No le govori! Ali hočeš, da ti kaj podarim na pot?“

„O ne, jaz bi samo rada zvedela, kje stanuje moj stric.“

„Tvoj stric? Ali veš, kako se imenuje?“

„Da. Ivan Zadrag.“

„Zadrag!“ vskliknil sem presenečen.

„Da. Ali ga poznate? Prosim, povejte mi no, kje je; kaj ne, da veste? Vi ste tako dobri in mi ne boste odrekli jedine prošnje.“

Iznenaden sem bil. Ivan Zadrag ni bil nihče drugi nego jaz. Toda ali je mogoče? Ali nima morebiti tudi kdo drugi tega imena? Slišal sem, da mi je jedini brat umrl v daljni Ameriki, drugih sorodnikov pa nisem imel. Čudno naključje.

„Ali je tvoj stric očetov ali materin brat?“ vprašam jo.

„Očetov.“

„Ali niso tvoj oče bili v Ameriki?“ vprašam nadalje.

„Vi to veste?“ Dvignila se je in me debelo gledala s temnimi v solzah se topečimi očmi.

„So še živi?“

„Še“, čulo se je komaj izmej zadušenega joku.

„A povej mi, zakaj se jokaš!“

„Jaz ne smem povedati nikomur družemu, kakor stricu.“

„Tedaj meni?“

„Vam! Ali je mogoče? Vi ste moj stric. Mati so mi pravili, da je stric tako dober, da rad pomaga ubogim in da bode tudi meni in mojima bratcema v pomoč. In tedaj me je božja roka pripeljala ravno k vam.“

„Drago dete, jaz ti bodem iz srca rad pomagal, kolikor bode v moji moči. Ali sedaj mi vendar že povej, kako prideš v tako žalosten položaj.“

Nekaj časa je molčala, obrisala si je solzne oči, potem mi je pa pripovedovala:

„Veste stric, jaz vam ne vem mnogo povedati, le kolikor so mi mati naročili, predno so umrli...“

„Mama so že umrli! Ubogi otrok!“

„Dolgo, dolgo je že, kar smo se odpeljali čez morje v neznano deželo. Jaz sem bila še tako majhna, da so me morali mama večjidel nositi, ker sem bila vedno trudna. In tam je bilo vse tako lepo; tako lepo hišo smo imeli, oče so mnogo zaslužili, in dobro je bilo za nas. Vsaj mati so mi mnogokrat tako rekli. Vendar čez nekaj časa je začelo primanjkovati vsega. Oče so začeli pozno zvečer prihajati domov, godrnjali so nad mamó, da veliko potratijo; mama pa so jokali in mnogokrat so nam priporočali, da naj molimo za očeta. Slednjič smo se morali preseliti v slabše stanovanje. Še dobro se spominjam, da je bilo tako, kakor naša klet doma.“

Nekega dne pa pridejo oče nenavadno hitro domov, bili so zelo veseli in razburjeni. Rekli so nam, da so dobili veliko svoto denarja in da se še danes vrnemo domov, ker ima ravnokar oditi ladija v Evropo. Odpeljali smo se in srečno dospeli domov. Vi ne veste, stric, kakó sem bila vesela, ko sem bila zopet v domači hiši. Oče pa niso bili nič veseli. Nič se jim ni ljubilo delati, ampak vedno so sedeli doma. Kar pridejo nekega dne orožniki k nam v hišo, pograbijo očeta, uklenejo, preiščejo vse kote, potem pa odpeljejo očeta s seboj. Prosili smo, tarnali in jokali, toda nič ni pomagalo. Mama so strahu in bolesti zboleli. Prepuščeni smo bili sami sebi, denarja ni bilo nikjer, ker so ga oče spravili, in tako je nastala največja revščina.

Materi je bilo slednji dan slabše, poklicali so duhovnika, kateri jih je spovedal in obhajal. Potem so me pozvali k sebi in mi naročili, naj grem v K... vprašat po svojem stricu, naj mu povem, kako da se je vse zgodilo, da se bode on gotovo usmilil mene in mojih bratcev. Rekli so mi tudi, naj nikomur drugemu ne pripovedujem ničesar, sicer ne bomo ničesar dobili in nihče se nas ne bode hotel usiliti. In takoj drugi dan so umrli...“

Zaihtela je znova. Pustil sem jo, da se je sama pomirila. Potem je pa nadaljevala:

„Ko so jih odnesli na pokopališče, vzel nas je naš sosed za nekaj časa k sebi. Tu se nam je tako slabo godilo, da sem morala popustiti to hišo in sem šla iskat strica ...“

Prenehala je in me pričakovaje pogledala z rosnimi očmi. Zamislil sem se in molčal.

Bratu nisem mogel nič pomagati, padel je vsled tatvine, kakor se mi je zdelo iz njenega pripovedovanja, v roke pravici. Pač mi je pa bilo pomagati otrokom lažje, ker sem imel v deškem in dekliškem zavodu nekoliko vpliva.

Vprašal sem torej deklico, bi li hotela iti v šolo, kjer bi se naučila vsega, kar bi ji kdaj koristilo, in z veseljem mi je pritrdila. Obdržal sem jo takoj pri sebi in poslal tudi po oba dečka.

Preskrbel sem jim prostore v zavodih in v moje največje veselje so se učili vsi trije jako pridno.

Očeta pa so samo še jedenkrat videli, ko so ga spremili iz kaznilnice k večnemu počitku. Umrl je namreč že tretji mesec v ječi.

Plemeniti se ne maščuje.

(Poleg češkega.)

Lastovka se je spomladi povrnila zopet v svoj rojstni kraj in našla v bivšem svojem gnezdu naseljeno vrabčevo rodbino. Žalostno je poletavala sem ter tja okoli svojega gnezda, kričala nad vrabci, da so se krivično polastili njenega imetja, da je gnezdo njeno — a vse zastonj. Vrabci so vedeli, da so močnejši, in se niso niti ganili, celo posmehovalno so pomaljali glave z lastovičjega gnezda in izzivalno kričali.

Tu je poklicala lastovka na pomoč svoje sorodnice in prijateljice, vsaka izmej njih je vzela v kljun kos blata in ga zagnala v odprtino lastovičjega gnezda; v kratkem času je bila vrabčevo rodbino v njem zazidana. Stoprav tedaj je pričela lastovka staviti novo gnezdo na drugem mestu.

Ko je to videla druga lastovka, je rekla: „Nad vrabci, tovarišica, si se maščevala in morebiti tudi po pravici; vrabčevo rodbino si pogubila, ali si si pa s tem kaj olajšala delo? V moje gnezdo se je pred jednim letom naselil tudi hudobni vrabec; jaz, znajoč za svojo slabost, sem pričela dobrovoljno in brez boja zidati novo gnezdo in sem imela pri trudapolnem delu saj zavest, da nisem nikomur škodovala.“

Plemeniti človek ima raje zgubo, kakor bi pogubil svojega neprijatelja, zlasti, če mu to nič ne koristi.

—c—

LISTJE IN CVETJE.

Opazujmo naravo!*)

II. Živalski repi.

(Po ruskem priredil *Brinjós.*)

Vsak del živalskega telesa opravlja kako posebno delo: z očmi živali gledajo, z ušesi poslušajo, želodec jim prebavlja živež, peruti jih vzdigujejo v zrak i. t. d. Samo njih rep naj bi bil brez posebnega namena? Nikakor! Ako se povprašamo, čemu je živalim potreben, vidimo, da jim opravlja toliko raznovrstnih služb, kakor noben izmed drugih organov. Zares prav čudni so repi! Slehern del živalskega telesa opravlja le jedno delo; toda rep jim je takorekoč „desna roka“. Nekaterim živalim je — krmilo, drugim — veslo, tretjim zopet — muhalnica, včasih nadomestuje jim tudi nogo ali topli kožušek; nahajajo se pa tudi repi, kateri služijo kot glasovni organi. Zdi se nam, kakor da bi bil dal Stvarnik živalskim bitjem rep, naj ga uporabljajo tam, kjer jim je najbolj potreben. Če potrebujejo obrambe — imajo rep; ako zaokrožujejo gnezda — poslužujejo se repa; da morejo begati z veje na vejo — zopet je rep, ki jim nadomešča peruti. Pogledjmo, čemú so živalim posebno potrebni repi in repki, in kako opravljajo svojo službo.

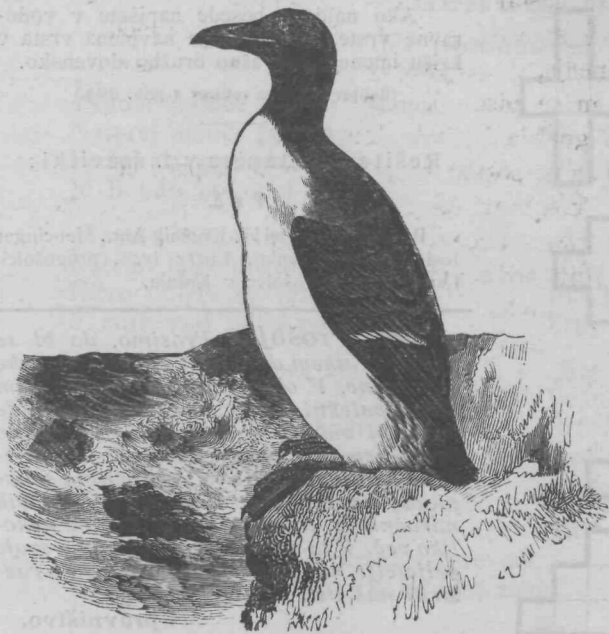
a) Pri pticah.

Pri pticah služi rep za krmilo, t. j. z njim veslajo po zraku. Ptičji rep sestoji iz trdih peres, ki se dadó stiskati drugo nad drugo, a tudi razprostirati se v široko pahljačo. Razprostrti rep nagiba se z lahkega na levo in na desno, kvišku in navzdol: zato se morejo

ptice tudi tako brzo kretati na vse strani po zračnem morju.

Gage (t. j. neka vrsta rac v severnih krajih) imajo rep le iz kratkega, mehkega perjiča, zato so pa te ptice tudi zelo nevkretne v zraku; ako se hočejo obrniti, morajo leteti v velikem krogu, ker se ne morejo z mehkim repom brzo obračati. Ker je pri naših domačih racah in goséh krmilo nekoliko daljše, zategadelj deluje tudi dosti boljše.

Izvrstni letalci imajo srednje dolg in ozek, a trd rep. Peresa v nekaterem pernatem krmilu so jednako dolga; v nekaterem so srednja mnogo daljša; a dostikrat so tudi vnanja peresa najdaljša, kar daje repu podobo vilic, kakor n. pr. pri lastavici. S takimi

Pingvin.

*) Glej I. 1898, str. 14 i. d.

repi se dá posebno dobro letati. Poglejte, kake podobe opisujejo po zraku naše lastavice, podeč se druga za drugo! Ravnokar leti v ravni črti, na mah krene jo na desno in zopet na levo, ko blisk švigne naokrog ter se nato strmoglavi, kot padajoč kamen, navzdol: še jedna sekunda, in tlesknila bo ob streho; toda krmilo se je že krenilo in zanese jo zopet v zračne višave, ko vrtimec suho listje.

Zelo dolgi repi v ptičjem rodu, n. pr. pri fazanu in sraki, delujejo kot tretja perut, in dasi tudi z njim ne mahajo, vendar vzdržujejo ptico v zraku.

Nekaterim pticam služi rep bolj v krasoto, nego za krmilo, in v teh slučajih imajo samci dosti krasnejše repe nego samice, kakor n. pr. petelin, lirorepec, rajčica in druge.

Krasno perje pavjega repa je prav za prav „nepravi rep“, kajti prirasačeno je z večjega na hrbtu, tam, kjer se začenjajo peruti.

Toda repi niso pticam le v krmilo, marveč tudi v druge vporabe. Žolne in detlji imajo v repu kratko in trdo perje, s katerim se opirajo po hrapavi skorji, potrkujoč in plazeč se po drevesnih deblih.

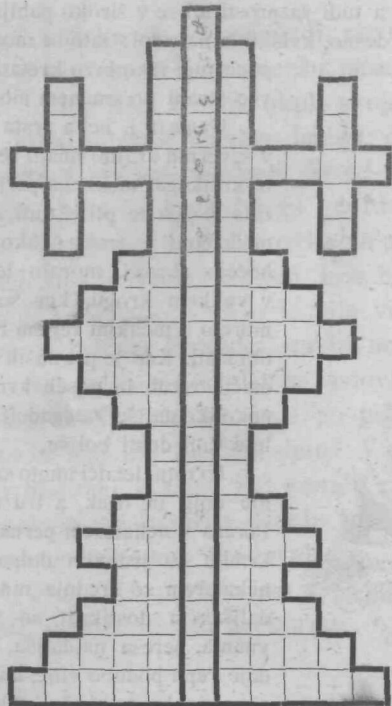
Pingvini, ptice, katerim je voda to, kar drugim zrak, upirajo se na svoj kratki rep, sedeč na suhem pokonci, kakor kužek, kadar prosi kruha; rep je torej njih tretja noga.

Pastaričica vtresuje zato vedno s svojim dolgim repom kvišku in navdol, da skakaje za raznovrstnimi žuželkami, tem lažje vzdržuje ravnotežje: imenujejo jo zato ponekod tudi tresorepko.

Naloga.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Bo, bot, bra, ca, ca, ča, čan, čun, d, del, dol, dra, e, go, gom, ha, ha, hi je, ka, ko, kro, le, li, lo, ma, me, na, nar, ni, pa, plo, plu, po, po, ra, ri, sak, slo, stvo, škar, tri, u, u, va, vaj, ve, ve, vec, zen, žuh.

Zložite našete zloge v besede, katere imajo zapored tak-le pomen:

1. soglasnik, 2. časovna mera, 3. del telesa, 4. topla obleka, 5. mož z veliko brado, 6. dotok Donave, 7. ribiška priprava, 8. paznik, 9. tare nezdravega človeka, 10. pismo potrdilo, 11. rokodelec, 12. mora imeti vojak v bitki, 13. ribiška priprava, 14. žensko ime, 15. močno deževje, 16. zelo nevarna glista, 17. trg na Gorenjskem, 18. ponočna ujeta, 19. poljska kura, 20. naslov vladarjev.

Ako najdene besede napišete v vodoravne vrste, vam srednja navpična vrsta v križu imenuje prevažno družbo slovensko.

(Rešitev in imena rešilcev v prih. listu.)

Rešitev zastavice v 1. številki:

P e č.

Prav so uganili: Krušnik Ant., Mencinger Josip, Loboda Janko, Lužar Ivan, drugošolci, Langerholz, šestošolec v Kranju.

Prošnja. *Prosimo, da bi se nam v kratkem doposlali zastavki lanske naročnine, V obče smo p. n. naročnikom zelo hvalešni za točno plačevanje, a še rajše bi videli, ko bi se jednako godilo brez izjeme; še posebej, ko bi se izpolnjevala časnikarska želja: naročnina se izplačuj naprej! Ker se nadajamo še novih naročnikov, tiska se prvih številk nekoliko več. V ta namen zopet prosimo svoje prijatelje, naj priporočajo in skušajo razširiti naš list.*

Upravništvo.

„Vrtoc“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.